

Funkcja zarządzania ryzykiem

Funkcja zarządzania ryzykiem to jedna z czterech funkcji wskazanych wprost w dyrektywie Solvency II jako funkcje kluczowe w zakładzie ubezpieczeń, a przez to również uznane za funkcje ważne i podstawowe. – WITOLD FLORCZAK

W poprzednim numerze „Miesięcznika Ubezpieczeniowego”, opisując funkcję aktuarialną zwróciłem uwagę, że w dyrektywie Solvency II składającej się z 312 artykułów tylko jeden – artykuł 48 – jest poświęcony funkcji aktuarialnej. W przypadku funkcji zarządzania ryzykiem sytuacja przedstawia się znacznie „gorzej”: Dyrektywa Solvency II poświęca mniej niż połowę artykułu 44 funkcji zarządzania ryzykiem. Można się zatem zastanawiać, o czym jest dyrektywa Solvency II, skoro dwie tak kluczowe funkcje zajmują w niej mniej niż półtora artykułu (ale o tym to może innym razem, teraz skupmy się na funkcji zarządzania ryzykiem).

FUNKCJA ZARZĄDZANIA RYZYKIEM – FUNKCJA WAŻNA I PODSTAWOWA

Funkcja zarządzania ryzykiem to jedna z czterech funkcji (pozostałe to: funkcja aktuarialna, funkcja zgodności z przepisami, funkcja audytu wewnętrznego) wskazanych wprost w dyrektywie Solvency II jako funkcje kluczowe w zakładzie ubezpieczeń, a przez to również uznane za funkcje ważne i podstawowe. Oczywiście nie są to jedyne funkcje, które w ramach funkcjonowania zakładu ubezpieczeń mogą zostać uznane za funkcje ważne i podstawowe, ale tylko te funkcje dyrektywa wymienia wprost (przykładowo: tworzenie i wycena produktów, wypłata świadczeń, zarządzanie inwestycjami mogą również zostać uznane za funkcje ważne i podstawowe). **Uznanie przez dyrektywę Solvency II funkcji zarządzania ryzykiem za funkcję kluczową (ważną i podstawową) skutkuje przede wszystkim zwiększonymi wymogami w stosunku do osób pełniących tę funkcję w zakładzie ubezpieczeń oraz zwiększonymi wymogami w stosunku do usługodawców w przypadku outsourcingu tej funkcji.**

KTO MOŻE PEŁNIĆ FUNKCJĘ ZARZĄDZANIA RYZYKIEM?

Ponieważ funkcja zarządzania ryzykiem jest funkcją kluczową, to zgodnie z dyrektywą Solvency II osoby pełniące tę funkcję muszą spełniać wymogi kompetencji i reputacji. Ocena reputacji to przede wszystkim ocena, czy dana

Dr Witold Florczak,
aktuariusz, ekspert
w obszarze Solvency II,
zarządzania ryzykiem
oraz praktyki
aktuarialnej, AKSJOM Doradztwo
Aktuarialne.

osoba jest osobą uczciwą, godną zaufania i cieszącą się nieposzlakowaną opinią. Natomiast ocena, czy dana osoba posiada odpowiednie kompetencje, to ocena posiadanych kwalifikacji zawodowych, wykształcenia, wiedzy i doświadczenia tej osoby. **Nie ma w dyrektywie wskazanego żadnego konkretnego wykształcenia czy też doświadczenia, które powinny posiadać osoby pełniące funkcję zarządzania ryzykiem,** zatem to zakład ubezpieczeń będzie miał obowiązek posiadania odpowiedniej dokumentacji wskazującej, że osoby pełniące tę funkcję spełniają wymogi kompetencji i reputacji, tak aby zakład ubezpieczeń mógł przed organem nadzoru wykazać, że wymogi dyrektywy Solvency II są w tym zakresie spełnione.

Innym obowiązkiem zakładu ubezpieczeń wobec organu nadzoru będzie przekazywanie informacji o zmianie osób pełniących funkcję zarządzania ryzykiem. Nie oznacza to, że wymagana będzie akceptacja organu nadzoru, ale należy oczekiwać, że w przypadku, gdy organ nadzoru uzna, że osoba taka nie spełnia, zdaniem organu nadzoru, wymogów kompetencji i reputacji, to organ nadzoru będzie żądać zmiany tej osoby.

Należy pamiętać, aby osoby pełniące funkcję zarządzania ryzykiem, nie były osobami odpowiedzialnymi za codzienną działalność biznesową, jak również, aby osoby odpowiedzialne za codzienną działalność biznesową nie wykonywały żadnych obowiązków funkcji zarządzania ryzykiem. Innymi słowami **należy pamiętać o rozgraniczeniu zadań pierwszej i drugiej linii obrony.**

Regulacje Solvency II nie wskazują, czy funkcja ta powinna być pełniona przez jedną osobę, czy przez kilka osób w danym zakładzie ubezpieczeń. Dla mniejszych zakładów ubezpieczeń dyrektywa dopuszcza możliwość wykonywania przez tę samą osobę (lub jednostkę organizacyjną) więcej niż jednej funkcji (z wyjątkiem funkcji audytu wewnętrznego). Można oczekiwać, że w mniejszych zakładach funkcja zarządzania ryzykiem będzie wykonywana przez osobę wykonującą funkcję aktuarialną, gdyż już teraz wiele osób odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem w zakładach ubezpieczeń to aktuariusze.

ZADANIA FUNKCJI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Zadania funkcji zarządzania ryzykiem obejmują dwa obszary:

- ➔ zarządzanie ryzykiem,
- ➔ model wewnętrzny.

Dyrektywa w ramach pierwszego obszaru, wskazuje, że zakłady ubezpieczeń powinny tak zorganizować funkcję zarządzania ryzykiem, aby ułatwiała ona wdrożenie systemu zarządzania ryzykiem. Oznacza to, że funkcja zarządzania ryzykiem powinna regularnie monitorować/oceniać system zarządzania ryzykiem w celu identyfikacji istotnych słabości tego systemu, które wpływają na jego skuteczność. Swoją ocenę wraz ze wskazaniem wszelkich niedoskonałości tego systemu i przedstawieniem zaleceń dotyczących sposobu ich wyeliminowania, funkcja zarządzania ryzykiem powinna przedstawiać w raportach do zarządu. Oczywiście oprócz raportowania do zarządu, funkcja zarządzania ryzykiem może również przekazywać informacje na temat skuteczności systemu zarządzania ryzykiem do pozostałych osób zarządzających zakładem ubezpieczeń, jak również do innych funkcji. Inne ważne zadanie funkcji zarządzania ryzykiem to monitorowanie profilu ryzyka zakładu ubezpieczeń, w tym także identyfikacja i oszacowanie pojawiających się nowych ryzyk (*emerging risks*) oraz proponowanie metod zarządza-

nia tymi ryzykami. Raportowanie w tym zakresie, przekazywane przez funkcję zarządzania ryzykiem, powinno zapewnić m.in. całościowe i obiektywne przedstawienie ryzyk, na jakie narażony jest zakład ubezpieczeń (profil ryzyka) oraz zmiany tego profilu.

Funkcja zarządzania ryzykiem jest również odpowiedzialna za koordynację zarządzania ryzykiem w zakładzie ubezpieczeń oraz za właściwe wdrożenie zasad / polityk zarządzania ryzykiem.

Kolejne zadanie to doradzanie zarządowi w kwestiach związanych z zarządzaniem ryzykiem, m.in. w podejmowaniu decyzji związanych ze strategią firmy, kluczowymi projektami czy inwestycjami.

W przypadku, gdy zakład ubezpieczeń stosuje model wewnętrzny (częściowy lub pełny), dyrektywa Solvency II nakłada na funkcję zarządzania ryzykiem kilka dodatkowych zadań (drugi obszar zadań). Głównym zadaniem w tym obszarze to opracowanie i wdrożenie modelu wewnętrznego. Przypomnijmy, że dyrektywa także funkcji aktuarialnej przydziela zadanie związane z modelem wewnętrznym – wnoszenie wkładu w modelowanie ryzyka leżącego u podstaw obliczeń wymagań kapitałowych. Kolejne zadanie funkcji zarządzania ryzykiem to testowanie i walidacja modelu wewnętrznego. Należy pamiętać, aby zadanie to było wykonywane (w ramach funkcji zarządzania ryzykiem) przez inne osoby niż osoby odpowiedzialne za opracowanie

i wdrożenie modelu wewnętrznego, tak aby uniknąć konfliktu interesów.

Stworzenie dokumentacji modelu wewnętrznego i jej późniejsza aktualizacja to również zadanie funkcji zarządzania ryzykiem.

Informacje na temat działania modelu wewnętrznego, które funkcja zarządzania ryzykiem jest zobowiązana przedstawiać zarządowi, powinny być właściwie udokumentowane. Raporty te powinny być dostosowane do potrzeb zarządu i powinny zawierać wszystkie istotne fakty na temat modelu wewnętrznego oraz wnioski z nich wynikające, w celu zapewnienia, że model wewnętrzny w dalszym ciągu odzwierciedla profil ryzyka zakładu lub też powinny zostać wskazane obszary wymagające zmian oraz informacje o podejmowanych działaniach w celu usprawnienia poprzednio stwierdzonych słabych stron modelu wewnętrznego.

Funkcja zarządzania ryzykiem powinna także ściśle współpracować z odbiorcami raportów tworzonych na podstawie wyników modelu wewnętrznego.

Zatem zasoby, jakimi powinna dysponować funkcja zarządzania ryzykiem w przypadku zakładów ubezpieczeń korzystających z modelu wewnętrznego, powinny być znacznie większe niż w przypadku zakładów ubezpieczeń korzystających z modelu standardowego.

OUTSOURCING FUNKCJI ZARZĄDZANIA RYZYKIEM

Funkcja zarządzania ryzykiem, podobnie jak pozostałe funkcje, może być wykonywana przez własnych pracowników zakładu ubezpieczeń lub w oparciu o doradztwo ze strony ekspertów zewnętrznych (co-sourcing). Zakład ubezpieczeń może też w pełni zlecić wykonywanie zadań funkcji zarządzania ryzykiem ekspertom zewnętrznym (outsourcing).

Zakład ubezpieczeń outsoursujący funkcje uznane za ważne i podstawowe (a więc także funkcję zarządzania ryzykiem) powinien przede wszystkim zapewnić, że:

- ➔ istotne elementy systemu zarządzania ryzykiem i kontroli wewnętrznej usługodawcy są wystarczające, aby zapewnić zgodność z wymogami dyrektywy w zakresie outsourcingu;
- ➔ outsourcing nie doprowadzi do pogorszenia systemu zarządzania i nadmiernej zwiększenia ryzyka operacyjnego zakładu ubezpieczeń;
- ➔ usługodawca posiada środki i zasoby niezbędne do realizacji dodatkowych zadań w sposób należyty i rzetelny oraz że wszyscy pracownicy usługodawcy, którzy będą zaangażowani w wykonanie zleconych zadań posiadają wystarczające kwalifikacje i są osobami godnymi zaufania;
- ➔ usługodawca posiada odpowiednie plany awaryjne na sytuacje kryzysowe oraz dokonuje okresowych testów narzędzi archiwizacji, tam gdzie to konieczne, biorąc pod uwagę zadania będące przedmiotem outsourcingu.

Ponadto, zakład ubezpieczeń zobowiązany jest do zapewnienia właściwego nadzoru nad outsourcowaną funkcją oraz do informowania organu nadzoru (z odpowiednim wyprzedzeniem) o outsourcingu funkcji zarządzania ryzykiem oraz o wszelkich późniejszych istotnych zmianach w odniesieniu do outsourcingu tej funkcji.

PODSUMOWANIE

Funkcja zarządzania ryzykiem pełni kluczową rolę w systemie zarządzania zakładem ubezpieczeń. Odpowiada za funkcjonowanie skutecznego systemu zarządzania ryzykiem oraz za model wewnętrzny (za właściwe dopasowanie kapitałowego wymogu wypłacalności do profilu prowadzonej działalności). Należy zatem pamiętać, aby funkcja zarządzania ryzykiem miała niezbędne zasoby do realizacji tych zadań. □

